

Kreftavdelingen. I begynnelsen var det stråling (1)

Voksplate med innstøpte radiumnåler

Da Radiumhospitalet ble åpnet i 1932 hadde ikke sykehuset ulike avdelinger. Eller vi kan si at det bare var én eneste avdeling som i dag ville tilsvare kreftavdelingen. Behandlingstilbudet var utelukkende stråleterapi, i første omgang med konvensjonell røntgen og radioaktivt radium. Sykehuset fikk sitt navn etter det siste, Det Norske Radiumhospital.

Grunnstoffet radium var i form av et pulver og ble lagt inne i små metallrør som igjen ble støpt inn i voks eller bare brukt som metallstaver. Fordelen med voksplater er at den kan formes etter behov. Oftest ble den lagt utenpå huden.

Kreftavdelingen I begynnelsen var det stråling (2)

Alle de 71 sengene var ved åpningen fylt opp av pasienter som skulle ha den moderne kreftbehandlingen med radium. Totalt sett var det rundt 50 ansatte. Den gang fantes ikke cellegift eller annen moderne kreftbehandling. Alternativet til strålebehandling var kirurgi men Radiumhospitalet hadde ingen kirurgisk avdeling, bare en liten kirurgisk stue for mindre inngrep. En egen kirurgisk avdeling kom mye senere. Det var også en meget enkel røntgenavdeling helt fra oppstarten.

De fleste pasientene ble innlagt i avdelingen den gangen. Poliklinisk behandling eller dagbehandling var ikke funnet opp ennå selv sykehuset hadde en enkel, liten poliklinikk.

Første post på programmet ved innleggelse var besøk hos bademesteren som sjekket at alle pasientene var nyvaskede før de kom opp på avdelingen. Ved behov ble pasienten rengjort i badet.

Kreftavdelingen | begynnelsen var det stråling (3)

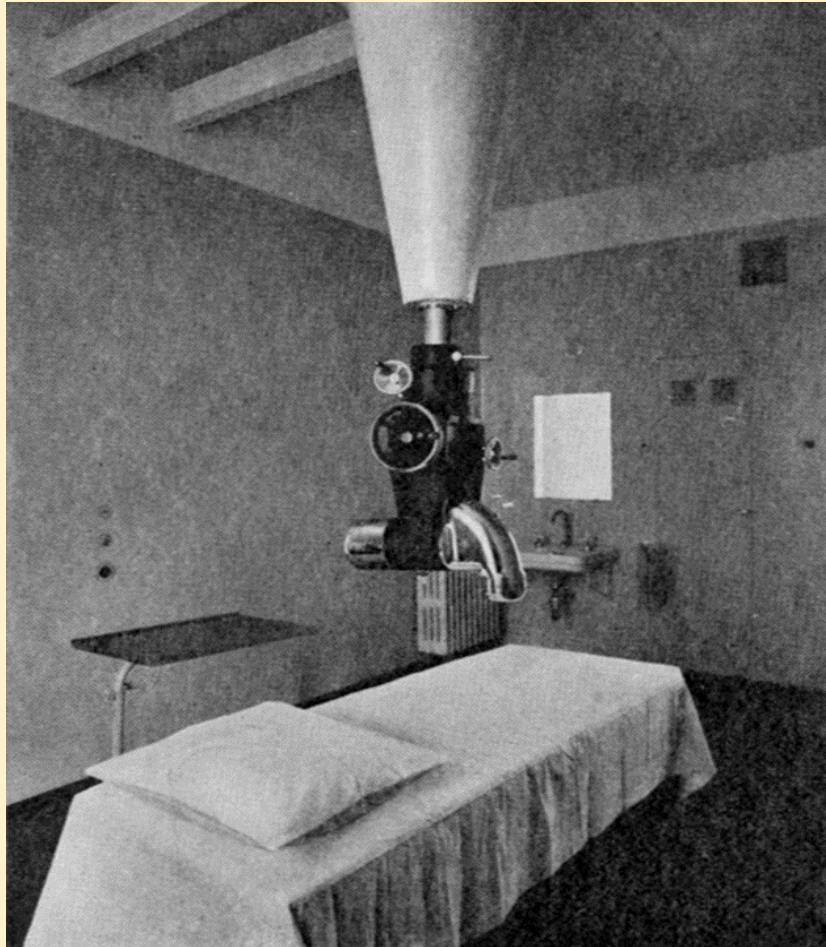
0,5 mg. 10 stk.		0,5 mg. nål i platina. Beh. 10 stk.	
		2 mg. tube i bly. Beh. 1 stk.	 2 mg. tube i gull. Beh. 170 stk.
2 mg. ~~20~~ 299 stk.		2 mg. nåler i platina. (store) beh. 120 stk.	 2 mg. nål i platina (liten) beh. 8 stk.
5 mg. 44 stk.		5 mg. tube i blykap. Obs.: Hull i den ene enden. Brukes helst til mammaprotoser. Beh.: 24 stk.	 5 mg. tube i gullkapsel. Beh. 15 stk.
		5 mg. nål i platina. Beh. 5 stk. Nålene er merket : NRU 5 og desuten nummerert.	
10 mg. ~~69~~ 67 stk.		10 mg. tube i blykapsel. Obs.: Hull i begge ender. Beh. 6 stk.	 10 mg. nål i platina. Merket : NRU 10 og nummerert. Beh. 6 stk.
		10 mg. tube i gullkapsel. Beh. ³⁴ 29 stk. med standard.	 10 mg. tube i platina til uterinhyll- ser. beh. ~~24~~ 19 stk.
		11 mg. tube i blykapsel. Brukes til mammaprotoser. Obs.: Hull i den ene enden og litt større enn 5 mg. i bly. Beh. 5 stk.	
20 mg. ~~2~~ 3 stk.		20 mg. tube i platina. Brukes til gyn. behandlinger. Beh. 2 stk.	<i>2 t. a 10 mg. nummerert i en blykapsel 1 x 20 mg.</i>
		Overflatepreparater. Størrelse: 2x2 Beh. 2 stk.	 Størrelse: 1x1 Beh. 2 stk.
		9 prep. tilsammen.	 Størrelse: 1x2 Beh. 5 stk.

Alle overflatepreparater er plumbest og innvendig.

«Kreftavdelingen», som ikke hadde noe eget avdelingsnavn den gangen, var enerådende fram til 1938 da gynekologisk avdeling ble opprettet. Den ikke-gynekologiske avdelingen ble kalt «Almindelig avdeling» (!). Utvidelsen med gynekologi utløste ytterligere behov for senger og et par år senere ble Radiumhospitalet utvidet fra 71 til 93 senger.

Etter hvert kjøpte man inn radium i ulike fasonger. Det radioaktive grunnstoffet ble lagt i platinarør som igjen ble innstøpt med ulike former slik at strålekilden ble mer tilpasset pasientens behov. Dermed kunne den også bestråle svulster inne i pasienten, f.eks. underliv eller endetarm.

Kreftavdelingen I begynnelsen var det stråling (4)

Strålebehandling med vanlig røntgenapparat i 1930-årene.

I tillegg til radioaktivt radium hadde avdelingen også røntgenapparater som kunne brukes til strålebehandling. Problemet med begge strålebehandlingene var at bare overflatiske svulster kunne behandles. Strålene nådde ikke inn til kreft som lå dypere inne i kroppen.

Men i 1953 fikk Radiumhospitalet den første egentlige strålemaskinen, en såkalt Betatron. Man var tidlig ute, dette var den andre maskinen som ble installert i Europa. Betatron var tungvinn i bruk men kunne bestråle svulster dypt inne i kroppen. Derfor var dette et betydelig framskritt i kreftbehandlingen.

Imidlertid var dette mer enn 30 år før CT og MR kom i alminnelig bruk. Derfor hadde man ikke noe nøyaktig bilde av svulster som lå langt inne i kroppen. Strålebehandlingen ble ofte unøyaktig fordi man ikke hadde noe sikker grense mellom svulst og normalt vev.

Kreftavdelingen Cellegiftene

Cellegiftene kom først etter krigen. Det første medikamentet var basert på sennepsgass som var en fryktet giftgass fra 1. verdenskrig. Dette ble tatt i bruk ved Radiumhospitalet i begynnelsen av 1950-årene.

Omtrent samtidig startet man med hormonbehandling ved prostatakreft. Pasientene fikk da tilført det kvinnelige hormonet østrogen. Dette helbredet ikke men kunne gi en midlertidig stopp i sykdomsutviklingen.

Mot slutten av 1950-årene kom mer moderne cellegifter på markedet og Radiumhospitalet var blant de første som tok disse nye cellegiftene i bruk. Det første av disse var cyclofosamid (Sendoxan) som fremdeles er i vanlig bruk!

Kreftavdelingen **Behandling**

Det kom hele tiden framskritt i kreftbehandlingen. Nye strålemaskiner kunne gi mer nøyaktig behandling. I 1960-årene kom Cobolt-maskinene som brukte radiaktivt cobolt som strålekilde. Strålingen ble styrt at blendere omtrent som et gammelt fotoapparat. Disse var svært robuste og var i bruk helt til 1990-årene.

Fra 1970-årene tok avdelingen i bruk lineærakseleratorer, i dagligtale kalt Linac. Disse ga store muligheter for å styre en nøyaktig stråledose til hvor som helst i kroppen. Denne type strålemaskiner er fremdeles dominerende i moderne strålebehandling.

Utover i 1970-årene var det også en stor utvikling innen cellegifter. Avdelingen tok i bruk nye typer som på dramatisk vis bedret leveutsiktene for en del pasienter. Testikkelkreft og lymfekreft var blant de gruppene som fikk en vesentlig bedre prognose. Dessverre kom det ikke tilsvarende gode virkning på en del andre krefttyper.

De senere år er nye behandlingsprinsipper som immunterapi tatt i bruk ved avdelingen. Det skjer stadig en utvikling for å gi bedre og mer skånsom behandling til pasientene.

Kreftavdelingen **Utvidelser 1**

Sykerom fra 1932, det var hovedsakelig 2- eller 4-personsrom.

Utvidelser kommer i flere omganger. I 1958 ble sykehusets sengetall utvidet til 310. Antall ansatte hadde vokst til 350. I tillegg til gynekologisk kreft hadde man da også startet opp kirurgisk behandling. Majoriteten av sengene tilhørte imidlertid fremdeles «Almindelig avdeling» som Kreftavdelingen ble kalt den gangen. I 1965 kom ytterligere økning til 345 senger.

I 1978 kom det større utbygging med økning til 440 senger. Dette representerte også maksimum av sengeplasser som sykehuset noen gang har hatt. Det ble da også etablert en moderne operasjonsavdeling med tilhørende støtterom. De fleste nye sengeplassene ble lagt til «Alminnelig avdeling» som i hele sykehusets historie har vært den største avdelingen ved sykehuset. ». Den gang ble pasientene ofte liggende i avdelingen under hele utredningen og i hele behandlingstiden. Oppholdene kunne vare opp til 8 uker. Ofte ble pasienter til kontroll også lagt inn i flere dager når de skulle undersøkes.

Kreftavdelingen **Utvidelser 2**

1957

Radiumhospitalet i 1960-årene.

I 1976 ble bygget enda en høyblokk til venstre på bildet. Alminnelig avdeling disponerte flere av etasjene i begge blokkene.

Etter hvert som avdelingen ble stadig større, ble det også et behov for ytterligere spesialisering. Dette gjorde at avdelingen midt i 1970-årene ble delt opp i 8 seksjoner. Pasientene ble fordelt på seksjonene i henhold til hvilken type kreft de hadde. Personalet på seksjonene fikk dermed en særlig kompetanse innen spesielle krefttyper. Dette passet også inn i den faglige utviklingen som ble stadig mer spesialisert og sammensatt.

Fra 1980-årene og utover ble innleggelsestiden stadig kortere med større behov for poliklinisk behandling, dagbehandling og sykehotell. Dessuten ble deler av behandlingen og kontrollene delegert til pasientenes lokalsykehus. Alt dette gjorde at behovet for senger etter hvert sank betydelig.

Kreftavdelingen **Navn og tabu**

Symbolet for kreftsykepleiere med spesialutdanning

Logo for Radiumhospitalet inntil sammenslåingen med Rikshospitalet, Ullevål og Aker.

Navnet på avdelingen sier en del om utviklingen i samfunnet. Vi ser at tabuer faller ned og blir borte. Heldigvis.

Det startet i 1932 med navnet Radiumhospitalet. Det reflekterer jo at behandlingen var basert på det radioaktive stoffet Radium. Navnet har senere overlevd alle forsøk på endring og står like sterkt i dag som tidligere. Tross flere byråkratiske forsøk på å endre navnet til ulike intetsigende betegnelser.

Sykehuset var opprinnelig ikke inndelt i avdelinger, det var intet behov for det. Da en egen gynekologisk avdeling ble opprettet i 1938, ble det behov for et avdelingsnavn. Valget falt på «Almindelig avdeling» som jo er et helt generelt men også ufarlig navn. Den gang var kreft et ord allmenheten helst ikke brukte, det ble gjerne omskrevet. Navnet var i bruk til langt ut i 1980-årene da man endret til «Onkologisk avdeling». Dette er gammelgresk, betyr kreft men høres mer ufarlig ut. Først på 2000-tallet fikk avdelingen sitt nåværende navn «Kreftavdelingen» som forteller tydelig hva virksomheten dreier seg om, nemlig kreft.

Kreftavdelingen **Framtid**

Illustrasjon: Henning Larsen Architects, AART Architects og Momentum Arkitekter

I det nye klinikkbygget som tas i bruk våren 2024, vil Radiumhospitalets totale sengetall være redusert til 155. Likevel vil sykehusets totale aktivitet øke, dette gjelder også for Kreftavdelingen. Reduksjonen av sengetall mer enn oppveies av det store antall rom for dagbasert behandling. Det er totalt avsatt hele 122 rom for dagopphold og poliklinikk behandling. Mange av pasientene vil bo på sykehotellet ved Radiumhospitalet eller de bor hjemme og reiser fram og tilbake på dagen.

I nybygget som kommer i 2024 etableres det også en ny type strålebehandling – protonstråling. Denne skal brukes når strålebehandlingen må være ekstremt nøyaktig. Eksempel på dette kan være barn med svulst i hjernen eller ryggmargen.

En ting er sikkert: Utviklingen stopper ikke opp, det går hele tiden framover. Av og til med sjumilsstøvler men oftest med mange, mange museskritt som til sammen over tid blir en sjumilsstøvel.